

Základná hláskoslovná charakteristika slovenčiny

- najvyšší počet vokálov a diftongov (19) a druhý najnižší počet konsonantov (27) v rámci západoslovanských jazykov;
- 7 párov krátkych a dlhých vokalických hlások (a - á, e - é, i - í, o - ó, u - ú; l - l, r - r');
- slabikotvorné hlásky r, ř, l, ḷ {srna - päť sřn, vlna - 8 vřln, střp);
- progresívna neutralizácia kvantity (k hrádzam, kráčam, piaty, o vřbach, o piesňach, krásny, mřtvy, chválim, dúfam), ktorá je špecifickým znakom slovenčiny;
- stúpavé diftongy: tri i-ové diftongy ia, ie, iu a diftong ô [úo]
- fakultatívna hláska ä s kodifikovanou výslovnosťou ä ako [e],
- slovenčina má nízku frekvenciu vokálov ä, ó, iu, é, podobne je to pri konsonantoch g, f, dz, dž, ktoré sú tiež na periférii hláskového systému
- slovenčina má tendenciu k zachovávaní stúpajúcej sonority spoluhlások na začiatku slov; rozdielne od češtiny je v slovenčine len málo slov proti tejto tendencii a aj tie sú výpožičkami z češtiny {řstivý, řpietř, lkatř), porov. rozdiely č. rtuř - s. ortuř, č. mře - s. omřa, č. jměno - s. meno, č. lvi - s. levy, č. lhát - s. luhatř
- spoluhláskové skupiny st, sp, sk sa v internacionalizmoch vyslovujú a píšu ako **řp, řt, řk** (řtát, řport, řkandál);
- intenzívny prízvuk je v slovenčine fixovaný na prvú slabiku: POčasie BOlo TAŽko PREDvídať., TVRdil, že mu Oznámi NIEčo Dôležité.

SYSTEM KRÁTKYCH SAMOHLÁSOK V SLOVENČINE A ČEŠTINE

Slovenčina

i
e o
ä a

Čeština

i u
e o
a

- tam, kde je v slovenčine graféma **ä** (ako výsledok za bývalú nosovú hlásku [a] po perniciach p, b, m, v), je v češtine **a**, ak po **ä** v slovenskom slove nasleduje **tvrdá spoluhláska okrem k**: mäso – maso, žriebä – hříbě, mäta – máta, pamätať – pamatovat, zmätok – zmatek, päta – pata, vädnúť – vadnout, zväz – svaz, svätý – svatý. Ak je v slovenskom slove po **ä mäkká spoluhláska alebo k**, je v češtine **ě**, ktoré sa číta ako [je], po m ako [ňe]: pamäť – paměť, päť – pět, väčší – větší, deväť – devět, mäkký – měkký. Výnimky z uvedeného pravidla mu niekedy len zdanlivo nevyhovujú: úpätie – úpatí (odvodené od päta – pata), väzeň – vězeň, zmätený – zmatený (ale zmätok – zmatek), päšť – pěšt.

DVOJHLÁSKY V SLOVENČINE A V ČEŠTINE

Slovenčina

iu
ie uo
ia

Čeština

(eu)
ou
(au)

Porovnanie konsonantického systému:

S	[	b	c	č	d	dʰ	→	→ [˘]	f	g	h	x	j	k	l	lʰ	m	n	ň	p	r	–	s	š	t	tʰ	v	z	ž	]
Č	[	b	c	č	d	dʰ	–	–	f	g	h	x	j	k	l	–	m	n	ň	p	r	ř	s	š	t	tʰ	v	z	ž	]

Obidva jazyky používajú latinské jednoduché grafémy (*a, b, c, d* ap.), zložky (*ch, dz, dž, ia, ie, iu, ou*) a grafémy s diakritickými znakmi (*á, é, í, ý, ó, ú, ě, ě, č, š, ž*; len v slovenčine sú *ľ, ĺ, ŕ, ä, ô*; len v češtine *ě, ř, ů*).

- v slovenčine sa na tvorbe slabík zúčastňujú okrem samohlások a dvojhlások aj hlásky **r, l** a ich dlhé pendanty **ř, ĺ**; v češtine sú iba krátke slabikotvorné hlásky **r, l, m**
- v slovenčine sa slabikotvorné **r, l** nikdy nemôže vyskytovať v pozícii na konci slova. Na rozdiel od slovenčiny sa v češtine v tejto pozícii môžu vyskytovať slabikotvorné hlásky **r, l, m**: vietor – vítr, Peter – Petr, brat – bratr, niesol – nesl, padol – padl, zmysel – smysl, osem – osm, sedem – sedm. (Pri niektorých tvaroch slovies však aj v češtine tvary typu blbl, vrhl, zvrhl ustupujú tvarom blbnul, vrhnul, zvrtnul)
- slovenskej spoluhláske **g** zodpovedá niekedy v češtine **k** tam, kde je v pôvodnom cudzom slove spoluhláska **k**: gaštan – kaštan, gavalier – kavalír, guľa – koule, guľatý – kulatý. Uvedený rozdiel **g – k** len zriedkavo nájdeme v domácich slovách (mozog – mozek) a priradiť k nemu môžeme aj rozdiel v pôvodne anglických príponách **-ing** a **-ink** (puding – pudink / puding, tréning – trénink / tréning, míting – mítink, kemping – kempink / kemping)

Pravidlo (zákon) o rytmickej krátosti, príp. rytmický zákon

2.1.9. V kvantite samohlások sú najvýraznejšie rozdiely medzi obidvoma jazykmi v tom, že v slovenčine platí pravidlo o rytmickej krátosti, to znamená, že po sebe nemôžu nasledovať dve dlhé slabiky, preto sa nasledujúca slabika krátí (*posielam, kráčam, hlásim, skáčuci, žiaduci, bývam, môžu, skáču*); v češtine takéto obmedzenie nie je: *krásny – krásný, o krásach – o krásách, dáva – dává, spievanie – zpívání*. Rytmický zákon sa pod tlakom iných rovín v niektorých prípadoch narúša (*pávi, listie, námietka, zásielka, niečí*).

Je slovenčina najt'ažší jazyk na svete?

Po internete „plachtí“ list s názvom *10 najt'ažších jazykov na svete*, v ktorom sa tvrdí, že najt'ažším jazykom je práve náš jazyk. V posledných dvoch dňoch prišlo do Jazykovedného ústavu niekoľko desiatok listov s otázkou, či je to pravda a či má s tým Jazykovedný ústav E. Štúra SAV niečo spoločné.

Ako môžeme mať s tým niečo spoločné, keď je list plný trápnych jazykových chýb? Pisateľ, ktorý sa podpísal ako prof. Doc. Vladimír Trnka, nevie, že my jazykovedci sa píše s tvrdým y, nie s mäkkým i (mi), že v slovenčine sa nepíše tým, ale tím, že máme byť hrdí na to (nie nato), že spisovne je fínčina, kórejščina, aramejščina (nie fínština, kórejščina, aramejščina), že gramatika je taká (nie tak) komplikovaná. Nikto z jazykovedcov by to takto nenapísal, nehovoriac o čiarkach, ktoré sú pre pisateľa španielskou dedinou. Nie je to teda jazykovedec. Ale kto to je? Nevieme to, ale o ňom vypovedá sama forma i obsah listu. Obsahovo je to úplný bluf, či ako by povedal Vajanský, blúznica, kým naši mladí by to mohli nazvať totálnou haluzou. Nie je totiž pravda, že slovenčina je najt'ažším jazykom na svete a že by sa na tom mali dokonca dohodnúť nejakí vedci z Paríža alebo že by to mal už osem rokov skúmať nejaký „Ústav jazykovedcov“ v Berlíne. Pravda je taká, že slovenčina patrí skôr medzi najľahšie slovanské jazyky. V lingvistickej typológii sa hodnotí ako pomerne jednoduchý a pravidelný jazyk.

Ak si spomenieme na to, aké množstvo nepravidelných slovies je v románskych a germánskych jazykoch (francúzština, nemčina a i.), zistíme, že slovenčina ich má len poskromne (napr. typ jest', jedia). Slovenčina nemá ani také množstvo časov ako napr. južnoslovanské jazyky, gréčtina či klasická latinčina. Má menej skloňovacích vzorov ako napr. čeština. V 1. osobe prítomného času má na rozdiel od staršieho stavu zovšeobecnenú slovesnú koncovku –m (napr. oproti češtine, kde je –u, –i aj –m: vedu, píši, volám). Pomerne jednoduchý je aj náš fonologický systém.

Čo sa týka pána Trnku, ktorý uvádza súpis („rubriku“) najľahších a najťažších jazykov, dá sa o tom povedať len to, že sú tu len „nacápané“ jazyky bez ladu a skladu, jazyky, ktorých počul alebo ich nejakým spôsobom pozná. Keby bolo jeho poznanie jazykov sveta na vyššej úrovni, určite by pri ľahkých nezabudol na indonézštinu a pri „ťažkých“ zasa na baskičtinu, predindoeurópsky jazyk, ktorý sa nevedel naučiť ani jeden z najväčších polyglotov všetkých čias Wilhelm von Humboldt, a nemohol by vynechať ani írčinu, gruzínčinu, príp. severoamerické indiánske či eskimácke jazyky. Ale aj tak: uvedené jazyky sú zložité len z nášho pohľadu. Je známe, že deti sa naučia všetky jazyky sveta za približne rovnaký čas, čiže všetky sú rovnako ťažké či ľahké.

Dalo by sa súhlasiť s tým, že komplikovanými jazykmi z hľadiska zvládnutia pre cudzincov sú čínština, japončina, kórejščina a arabčina, ku ktorým pristupujú aj špecifické písma. Ale prečo sa sem dostala aj finčina a maďarčina, vôbec nie je jasné. Pripomína to skôr žart, ktorý možno nájsť v nemeckom variante na internete: V Európe existujú dva extrémne ťažké jazyky: maďarčina a portugalčina. A maďarčina je dokonca taká ťažká, že ju neovládajú ani Portugalci. Perzštinu zasa možno považovať za ťažkú len v dôsledku množstva cudzích (arabských) slov, ale to isté platí aj o turečtine.

Azda netreba vyvracať všetko, čo pisateľ v tomto texte uviedol, pekná je však cifra, že slovenčina má 465 výnimiek, a zaujímavý je aj údaj, že cudzincovi trvá dvanásť rokov, kým si osvojí slovenčinu. Čo je to „mobilita slov a slovných spojení?“ Že by sme mali sedem pádov naozaj len my? Grafémy y a i takisto nie sú našou výnimočnosťou, tie má aj ruština, čeština a poľština. Skloňovanie podstatných a prídavných mien je známe zo všetkých slovanských jazykov s výnimkou bulharčiny a macedónčiny. Rody poznáme z viacerých európskych jazykov, stačí si len na ne spomenúť. Prečo by malo byť spodobovanie iba výsadou slovenčiny? Že by slovenčina bola jediným jazykom s dvojhláskami? Má ich napr. taliančina a rumunčina.